

Dzieje biurokracji na ziemiach polskich

tom I

Rafał Dmowski
(Akademia Podlaska)

Kancelaria Kurii Diecezjalnej Podlaskiej w latach 1918-1939

Przed 19 maja 1918 r.¹ prawodawstwo kościelne nie przewidywało w strukturze zarządu diecezją odrębnych organów władzy administracyjnej i sądowniczej. Biskupowi pomocą w kierowaniu diecezją służył konsystorz, w którego skład wchodziła grupa kapłanów powoływanych przez biskupa. Mieli oni ściśle wyznaczony zakres uprawnień. Na czele Konsystorza stał oficjał, czyli wikariusz generalny. Sprawy sądownicze prowadzili sędziowie surogaci i asesorowie, za całość spraw administracyjno-biurowych odpowiadał regens kancelarii.

Wprowadzony w 1917 r. Kodeks Prawa Kanonicznego zobowiązywał biskupów do utworzenia wyspecjalizowanej kurii zamiast istniejącego wcześniej Konsystorza. W Diecezji Podlaskiej nie trzeba było reorganizować konsystorza, gdyż wprowadzenie nowego prawa kościelnego zbiegło się z ponowną erekcją diecezji. Dlatego też biskup podlaski mógł od razu dostosować tworzoną przez siebie od podstaw, instytucję do norm KPK. Szczegółowe uściślenie praw i obowiązków poszczególnych pracowników Kurii przyniósł Synod Diecezjalny Podlaski z 1923 r.

Bp Henryk Przeździecki² zaczął organizować Kurię już następnego dnia po ingresie do Siedlec, 2 grudnia 1918 r. Ze względu na brak duchownych posiadających wykształcenie wyższe biskup nie mógł obsadzić wszystkich przewidzianych przez KPK urzędów. Dlatego też znaczną część stanowisk kurialnych obsadził księżmi,

¹ Do 1917 r. nie było kodeksu prawa kanonicznego w dzisiejszym znaczeniu. KPK z 1917 r. był pierwszym w dziejach kościoła powszechnego, a obecny z 1983 r. jest drugim. Wcześniej obowiązywały jedynie zbiory aktów prawnych powszechnie obowiązujących w Kościele, a pochodzących od różnych prawodawców – papieży, soborów, synodów, biskupów, itp., choć zawsze były one przez najwyższą władzę kościelną uznawane za prawo Kościoła Powszechnego. Językiem obowiązującym wówczas w Kościele i w prawie kanonicznym była łacina – wspomniany wyżej Kodeks nie miał oficjalnych tłumaczeń na języki narodowe. KPK został opublikowany 27 V 1917 r., zaczął jednak obowiązywać dopiero od 19 V 1918 r.

² Szerzej zob. R. Dmowski, *Biskup ordynariusz podlaski Henryk Przeździecki (1873-1939) – szkic do biografii*, „Prace Archiwalno-Konserwatorskie”, z. 15, 2006, s. 117-143.

którzy już wcześniej z nim współpracowali w diecezji warszawskiej. Najbliższymi współpracownikami biskupa zostali: ks. Julian Ryster – sekretarz Kurii Diecezjalnej Warszawskiej, ks. Marian Stefanowski – notariusz Kurii Diecezjalnej Warszawskiej oraz ks. Jan Grabowski – dawny wikariusz biskupa z czasu, gdy był on proboszczem w Łodzi – notariusz Sądu Biskupiego w Warszawie³. Biskupem sufraganem został zaś bp Czesław Sokołowski⁴ – wcześniej kanclerz Kurii Warszawskiej. Jak widać z powyższego, biskup otoczył się gronem księży doświadczonych w pracy administracyjnej, co pozwoliło mu w szybkim tempie zorganizować podstawowe instytucje diecezjalne.

Według Kodeksu Prawa Kanonicznego, kan. 363, w skład Kurii Diecezjalnej, jako urzędu administracyjnego diecezji, wchodził: wikariusz generalny, kanclerz, egzaminatorzy prosynodalni i synodalni, proboszczowie konsultorzy, notariusze i woźni oraz Sąd biskupi: oficjał sądu duchownego, promotor sprawiedliwości obrońca węzła małżeńskiego, sędziowie prosynodalni i synodalni⁵.

2 grudnia 1918 r. biskup mianował na stanowiska kurialne następujących księży: ks. Adolfa Pleszczyńskiego (wikariusz generalny), ks. Juliana Rystera (kanclerz), ks. Jana Grabowskiego (notariusz), oraz egzaminatorzy prosynodalni – ks. Tadeusz Osiński i ks. Ignacy Jasiński, oraz proboszczowie konsultorzy – ks. Wincenty Supren i ks. Jan Rudnicki. Dodatkowo biskup mianował cenzorów ksiąg religijnych: ks. Karol Dębiński i ks. Koronat Piotrowski, oraz *consilium vigilantiae*: ks. T. Osiński, ks. Ignacy Jasiński, ks. Wincenty Supren i ks. Jan Rudnicki⁶.

Ks. Adolf Pleszczyński był ostatnim żyjącym członkiem konsystorza zlikwidowanej w 1867 r. diecezji podlaskiej. 22 grudnia 1918 r. ks. A. Pleszczyński zrezygnował jednak z funkcji wikariusza generalnego tłumacząc się wiekiem i słabym zdrowiem. Rezygnacja ta została przyjęta 15 stycznia 1919 r. Na jego miejsce mianowano wikariuszem generalnym ks. Karola Dębińskiego, który pełnił także funkcję oficjała⁷. Od 8 października 1919 r., ze względu na przeniesienie Sądu do Janowa

³ Archiwum Diecezjalne Siedleckie (dalej ADS), Akta parafii katedralnej, Dz. IV, Lit. K, nr 11, t. I, ks. Andrzej Emil Ołędzki, *Wzmianki* (maszynopis), s. 9.

⁴ Szerzej zob. R. Dmowski, *Biskup Czesław Sokolowski. Szkic do biografii*, [w] *Wojsko i kultura w dziejach Polski i Europy. Księga jubileuszowa profesora Piotra Matusaka w 65 rocznicę urodzin*, red. R. Dmowski, J. Gmitruk, G. Korzeń i W. Włodarkiewicz, Siedlce 2006, s. 326-336.

⁵ Kodeks Prawa Kanonicznego (dalej KPK), kan. 363.

⁶ *Objęcie diecezji i utworzenie zarządu*, „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” (dalej „WDP”), 1918, nr 1, s. 17.

⁷ Karol Dębiński (1858-1943) – ksiądz, pastoralista, doktor honoris causa Akademii Duchownej w Petersburgu. Jeden z najlepiej wykształconych księży podlaskich. W latach 1876-1881 kleryk w seminarium duchownym w Lublinie, 1881-1885 na studiach w Akademii Duchownej w Petersburgu, 1884 wyświęcony na kapłana, 1886-1887 i 1888-1891 wykładowca Pisma świętego w Seminarium Duchownym w Lublinie, 1909-1910 profesor teologii pastoralnej w Akademii Duchownej w Petersburgu, 1885-1918 proboszcz w Puławach. 1906 sędzia prosynodalny diecezji lubelskiej, od 1918 oficjał, potem wikariusz generalny i profesor Wyższego Seminarium Duchownego w Siedlcach a pod koniec życia dyrektor gimnazjum biskupiego w Siedlcach. Napisał m.in. *Dozory kościelne rzymskokatolickie w Królestwie Polskim*, Warszawa 1901; *Podręcznik praktyczny teologii pasterskiej*, Warszawa 1914; *Raskoń i sekty prawosławnej cerkwi rosyjskiej*, Warsza-

Podlaskiego, funkcję oficjała i wikariusza generalnego objął bp Czesław Sokołowski⁸. Funkcję tę sprawował do śmierci ordynariusza 9 maja 1939 r.

Wikariusz generalny musiał być doktorem teologii lub prawa kanonicznego, kapłanem diecezjalnym liczącym co najmniej 30 lat⁹, posiadał na terenie całej diecezji taką samą jurysdykcję jak ordynariusz¹⁰, z wyjątkiem spraw, które rządcą diecezji zastrzegł sobie, a które były wyraźnie zaznaczone w piśmie nominacyjnym¹¹. W razie nieobecności ordynariusza dłuższej niż 7 dni w miejscu rezydencji mógł wykonywać czynności zastrzeżone przez ordynariusza, ale z zaznaczeniem na dokumentach adnotacji „ze specjalnego polecenia”¹². W kompetencji wikariusza generalnego były wszystkie sprawy dotyczące życia moralnego, liturgicznego, religijnego diecezji, a także sprawy związane z karnością kościelną i obsadą beneficjów¹³. W razie nieobecności wikariusza generalnego, bądź jakiegś przeszkody w pełnieniu przez niego urzędu biskup mógł wyznaczyć zastępcę wikariusza generalnego¹⁴.

Po wikariuszu generalnym najważniejsze stanowisko w kurii zajmował kanclerz. W omawianym okresie stanowisko to piastowali następujący księża:

- ks. Julian Ryster;
- ks. Roman Wilde;
- ks. Marian Stefanowski;
- ks. Jan Grabowski;
- ks. Aleksander Ejme;
- ks. Jan Grabowski.

Kanclerz z urzędu był notariuszem¹⁵, dlatego też był zobowiązany do spisywania, porządkowania oraz strzeżenia akt kurialnych, w czym – w zależności od potrzeby – wspierał go wicekanclerz i notariusze. Kanclerz, w razie nieobecności wikariusza generalnego, miał także prawo przyjmować interesantów¹⁶.

Do obowiązków egzaminatorów prosynodalnych i synodalnych należało egzaminowanie wikariuszy podczas corocznego egzaminu *pro cura animarum* oraz kandydatów na proboszczów w ramach przewidzianych egzaminów *pro beneficio*. Po-

wa 1910; *Vade mecum ad infirmos*, Warszawa 1903, ADS, Akta osobiste, ks. Karola Dębińskiego, Lit. D, Dz. I, Nr porz 17, t. I.

⁸ Dekret o mianowaniu Wikariusza Generalnego, „WDP”, 1920, nr 7-10, s. 205.

⁹ KPK, kan. 367, § 1.

¹⁰ Tamże, kan. 368, § 1.

¹¹ „WDP”, 1920, nr 7-10, s. 205.

¹² *Synod Diecezjalny Podlaski pod przewodnictwem jego ekscelencji najdosłojniejszego i czcniągodniejszego Doktora Henryka Przeździeckiego z bożego zmiłowania i stolicy apostołskiej łaski Biskupa Podlaskiego w kościele katedralnym Trójcy Przenajświętszej w Janowie R.P 1923 w d. 28, 29 i 30 sierpnia odbyty*, Siedlce 1923, statut. 29, s. 101.

¹³ KPK, kan. 66, 198, 368; F. Bączkiewicz, *Podręcznik dla duchowieństwa*, t. I, Opole 1957..., t. 1, s. 530-533.

¹⁴ KPK, kan. 366, § 3; *Synod Diecezjalny Podlaski...*, statut 29, s. 102.

¹⁵ Tamże, kan. 372 § 2.

¹⁶ Tamże, kan. 372.

nadto mieli oni obowiązek uczestniczyć w procesach administracyjnych¹⁷. Oprócz tego prawo kanoniczne, po wyraźnym poleceniu biskupa, przewidywało powierzenie im egzaminowania kandydatów do kapłaństwa.

Egzaminatorów synodalnych w liczbie ośmiu¹⁸ mianował biskup ordynariusz, a zatwierdzał synod. Po upływie dziesięciu lat, lub mniej, jeśli wcześniej odbył się kolejny synod, egzaminatorzy tracili swój urząd. W pozostałych sytuacjach, gdy egzaminatorzy byli powoływani poza synodem diecezjalnym, nosili oni nazwę pro-synodalnych. Proboszczów konsultorów było sześciu¹⁹.

W strukturze Kurii istniały także różne rady biskupie, których zadaniem było wspieranie biskupa radą i wykonywanie zleconych przez niego czynności²⁰. W przypadku diecezji podlaskiej były to:²¹

- rada administracyjna – stanowiło ją 4 osoby spośród kapłanów bądź osób świeckich²²;
- rada *a vigilantia* i *pro praedicatione* – stanowiło 6 członków z kleru świeckiego i zakonnego²³;
- rada nauczania religii w szkołach;
oraz kolegia
- komisja wykładni statutów synodalnych²⁴;
- komisja ds. bractw i stowarzyszeń religijnych;
- komisja ds. społecznych;
- komisja do spraw organistów;
- komisja ds. służby kościelnej;
- komisja artystyczna i architektoniczna;
- wizytatorzy szkół – wizytatorem szkół w diecezji był duchowny mianowany przez biskupa; wizytatorami szkół w dekanatach byli dziekani. Do ich obowiązków należał nadzór nad nauczaniem religii w szkołach na terenie diecezji²⁵.
- cenzorzy ksiąg treści religijnej²⁶.

Biskup utworzył także stanowiska referentów kurii, którym powierzał do załatwienia konkretne zadania dotyczące określonych spraw. Wszyscy urzędnicy Kurii mianowani byli przez biskupa ordynariusza i posiadali uprawnienia zgodne z kano-

¹⁷ Tamże, kan. 385-386; F. Bączkowicz, dz. cyt., t. 1, s. 537-538.

¹⁸ *Synod Diecezjalny Podlaski...*, statut 37, s. 103.

¹⁹ Tamże.

²⁰ F. Bączkowicz, dz. cyt., t. I, s. 525-538.

²¹ *Synod Diecezjalny Podlaski...*, statut 27, s. 101.

²² Tamże, statut. 35, s. 103.

²³ Tamże, statut. 36, s. 103.

²⁴ Uprawnienia wszystkich wyżej wymienionych komisji ustalał *Synod Diecezjalny Podlaski...*, statut 38, s. 103.

²⁵ Tamże, statut 39, s. 104.

²⁶ Tamże, statut 40, s. 104.

Kancelaria Kurii Diecezjalnej Podlaskiej 1918-1939

nami KPK, ale z zastrzeżeniami kompetencji określonymi w dekretach nominacyjnych. Po złożeniu wyznania wiary pracownicy kurii podpisali przysięgę o „wiernym wykonywaniu urzędu” i zachowaniu tajemnicy urzędowej²⁷.

Tabela nr 1. Skład personalny Kurii Biskupiej Podlaskiej w latach 1918-1939. Obsada ważniejszych urzędów.

Stanowisko	imię i nazwisko	daty sprawowania urzędu
Wikariusz generalny	ks. Adolf Pleszczyński	2 XII 1918 – 15 I 1919
	ks. Karol Dębiński	15 I 1919 - 6 X 1920
	bp. Czesław Sokolowski	6 X 1920 - 9 V 1939
wikariusz generalny II	ks. Karol Dębiński	od 1 II 1939
zastępca wikariusza generalnego	ks. Karol Dębiński	3 X 1923 – 1 II 1939
	ks. Julian Ryster	1 II 1939 – 9 V 1939
kanclerz	ks. Julian Ryster	2 XII 1918 – 1 X 1924
	ks. Roman Wilde	30 IX 1924 - 19 III 1930
	ks. Marian Stefanowski	15 III 1930 - 22 V 1931
	ks. Jan Grabowski	2 VII 1931 - 12 XI 1931
	ks. Aleksander Ejme	1932 - 10 I 1939
	ks. Jan Grabowski	10 I 1939 - 1 VIII 1942
Notariusz	ks. Jan Grabowski	2 XII 1918 – 1 III 1919
	ks. Eugeniusz Pacewski	1 III 1919 – 1 X 1919
	ks. Marian Stefanowski	1 X 1919 – 29 XI 1921
	ks. Jan Myrdzio	
	ks. Józef Kocięcki	3 XI 1926 – 15 III 1930
	ks. Andrzej Szklarski	1 XI 1931 – 1 V 1932
	ks. Andrzej Szklarski	1 IX 1933 - 1 IV 1945
	ks. Feliks Ostoyski	1935
	ks. Tomasz Woźnicki	15 I 1935 – 1 IV 1943
	ks. Mieczysław Grzymała	1 IX 1937 – 1 IX 1940
skarbnik diecezjalny	ks. Jan Grabowski	1918 - 1923
	ks. Marian Stefanowski	1923 - 1924
	ks. Grzegorz Śnitko	19 V 1924 – 12 III 1941

Źródło: Ustalenia własne autora na podstawie ADS, Kuria Diecezjalna, Lit. K, Dz. I, Nr porz. 31, t. I-II. akt osobowych poszczególnych księży.

Siedziba Kurii

Siedziba Kurii Podlaskiej zawsze znajdowała się tam, gdzie rezydował biskup ordynariusz. Początkowo w Siedlcach, następnie w Janowie Podlaskim i od 23 sierpnia 1921 r. ponownie w Siedlcach.

²⁷ Tamże, statut 28, s. 101.

Tabela nr 2. Siedziby Kurii Diecezjalnej Podlaskiej w latach 1918-1939.

Miejscowość	Siedziba kurii
Siedlce	Floriańska 10 (obecnie budynek Liceum im. B. Prusa)
od 1 X 1919 Janów Podlaski	zamek biskupi
od 23 VIII 1921 Siedlce	dom prywatny przy ul. Kilińskiego 22
od 1 X 1921 Siedlce	Pałac Ogińskich
1934 Siedlce	Piłsudskiego 60 – własna siedziba

Źródło: Ustalenia własne autora na podstawie akt Kurii Diecezjalnej.

Podział zadań w Kurii Diecezjalnej Podlaskiej

17 października 1929 r., aby usprawnić działalność Kurii, biskup wydał „Instrukcję dla kurii diecezjalnej podlaskiej”, w której podzielił ją na 12 referatów – działów:²⁸

1. Sprawy wiary, cenzura ksiąg religijnych i wydawnictw.
2. Sprawy ogólnodiecezjalne i dziekańskie (wizyty pasterskie, sprawozdania, statystyki, konferencje z dziekanami, kongregacje dekanalne, wizyty dziekańskie).
3. Sprawy personalne kapłanów (przygotowanie do stanu duchownego, święcenia, nominacje i translokaty, sprawy dyscyplinarne, duszpasterstwo zagraniczne, kapłani z innych diecezji).
4. Sprawy zakonów i kongregacji zakonnych.
5. Budownictwo kościelne (inventaryzacja zabytków).
6. Własność kościelna (erekcja nowych parafii, sprawy beneficjalne, legaty i fundacje, ofiary *jura stolae*, taksy diecezjalne).
7. Szafowanie sakramentów (kult, rekolekcje i misje parafialne).
8. Organiści i służba kościelna.
9. Nauczanie kościelne w szkołach (sprawy prefektów, programów i wizytacji nauki religii).
10. Akcja Katolicka.
11. Obrządek wschodniosłowiański.
12. Przepisy prawnopastwowe w odniesieniu do spraw kościelnych.

Instrukcja ta obowiązywała od 1 listopada 1929 r.

Kierownikami poszczególnych referatów zostali mianowani zostali następujący duchowni, patrz tabela poniżej:

²⁸ Instrukcja dla kurii diecezjalnej podlaskiej z 17 X 1929 „WDP”, 1929, nr 11, s. 279-282; L. Balicki, *Dzieje gospodarcze Diecezji Siedleckiej 1918-1939*, Lublin 1991, s. 41.

Tabela nr 3. Obsada personalna poszczególnych referatów Kurii Diecezjalnej Podlaskiej w 1929 r.

Numer działu (referatu)	kierownik
1, 3, 11	bp. Czesław Sokołowski
2	ks. prał. E. Pacewski
4	ks. kan. A. Olędzki
5	ks. infułat K. Dębiński
6	ks. kan. J. Kobyliński
7-8	ks. prał. R. Wilde
9	ks. kan. K. Piotrowski
10	ks. prał. Wiktor Kamieński
12	ks. prał. J. Ryster

Źródło: Ustalenia własne na podstawie akt kurialnych.

Tryb załatwiania spraw w kurii był następujący: referent opracowywał wnioski na zasadzie odnośnych akt Kurii, z których mógł korzystać dopiero po uzyskaniu zgody kanclerza. Na cotygodniowej sesji w czwartek referenci składali, wg wcześniej ustalonego porządku obrad, sprawozdania ze spraw powierzonego sobie działu biskupowi ordynariuszowi i sufraganowi. Z każdej sesji sporządzany był protokół obrad. Po podpisaniu protokołu sesji, kanclerz przyjmował sprawy do wykonania. Nadzór nad ich wykonaniem sprawował wikariusz generalny.

Dokonywano podziału spraw niezalatwionych na terminowe i nieterminowe. Sprawy terminowe ordynariusz lub wikariusz generalny oznaczali cechą „T”. Dokumenty dotyczące spraw terminowych były przechowywane w osobnej tece i ułożone w kolejności wyznaczonych terminów. Jej zawartość kontrolował codziennie specjalnie wyznaczony notariusz, w razie upłynięcia 24 godzin od nie załatwienia sprawy terminowej, odnośne papiery przedkładał za pośrednictwem kanclerza biskupowi ordynariuszowi lub wikariuszowi generalnemu.

Przygotowane przez notariuszy referaty były przepisywane i rozsyłane do załatwienia dopiero po uprzedniej aprobacie ordynariusza lub wikariusza generalnego.

Wszystkie tomy akt musiały posiadać spis treści zawartych w nim dokumentów. Do archiwum oddawano jedynie te dokumenty, na których wikariusz generalny, bądź biskup, postawił parafkę *ad acta* i cechę *A*.

Na początku każdego roku kanclerz, przy pomocy notariusza – dziennikarza, sporządzał wykazy wydanych dyspens oraz złożonych opłat, które przedkładał wikariuszowi generalnemu do dalszej decyzji. Wszelkie dokumenty wysyłane *brevi manu* zaopatrywane były w pismo przewodnie Kurii, którego odpis przechowywany był w Kurii w aktach sprawy.

Kanclerz nadzorował także, by dziekani nadsyłali terminowo do Kurii sprawozdania wymienione w stat. 81 Synodu Diecezjalnego. Po upływie trzech dni od wyznaczonego terminu listę osób, które nie wywiązały się z tego obowiązku, przed-

klądał wikariuszowi generalnemu. Kanclerz prowadził także specjalną księgę, w której alfabetycznie odnotowywał wszystkie rozporządzenia wydawane przez władzę diecezjalną. Nadzór nad całością prowadzonych w Kurii spraw sprawowali kanclerz i wikariusz generalny, którzy odpowiadali przed biskupem ordynariuszem²⁹.

Po przeanalizowaniu dostępnych źródeł należy stwierdzić, że mimo, iż według przepisów prawa kanonicznego na czele Kurii stał wikariusz generalny, w rzeczywistości jej pracą kierował kanclerz.

Do kolejnej reorganizacji Kurii doszło 3 lutego 1939 r. Pozostawiono nadal dotychczasowe referaty, ale w celu poprawy ich działalności ujęto je w trzy sekcje.

Tabela nr 4. Sekcje (działy) Kurii Diecezjalnej Podlaskiej po reorganizacji w 1939 r.

Nr sekcji	nazwa referatu
Sekcja I	1 referat spraw wiary
	3 sprawy nauczycielstwa kościelnego w szkołach
	9 sprawy własności kościelnej, inwentarza fundi instructi, erekcji nowych parafii, beneficjalne między proboszczami, sprawy legatów i fundacji pobożnych, jura stolae
	11 akcja katolicka
Sekcja II	2 sprawy osobiste kapłanów
	4 sprawy obrządku bizantyjsko-słowiańskiego
	5 sprawy ogólnodiecezjalne i dziekanów
	7 budownictwo kościelne
Sekcja III	6 sprawy zakonów i kongregacji zakonnych
	8 sprawy szafowania sakramentów i kultu
	10 sprawy organistów i służby kościelnej
	12 przepisy prawno państwowe, jak akta stanu cywilnego, wojskowości, podatków.

Źródło: Ustalenia własne na podstawie akt kurialnych.

Kierownikiem I sekcji został bp Czesław Sokołowski, kierownikiem II sekcji – ks. infułat Karol Dębiński, kierownikiem III sekcji – ks. prałat Julian Ryster. Czasami jedna osoba była kierownikiem referatów należących do dwóch różnych sekcji, np. kierownikiem referatu 10 i 11 został ks. Wiktor Kamieński³⁰.

Zmiany wprowadzone „Instrukcją” z 3 lutego 1939 r. miały na celu znaczne przyspieszenie i ułatwienie pracy kurii. Zasadniczą zmianą w stosunku do instrukcji z 1929 r. był wzrost uprawnień kierownika danej sekcji, który najpierw sam rozpatrywał i załatwiał wnioski referentów, a jedynie w skomplikowanych przypadkach przedstawiał ją na cotygodniowej konferencji kierowników sekcji.

Konferencje kierowników sekcji odbywały się w każdą środę w godz. 13-14 (lub w czwartek, jeśli w środę przypadało święto) pod przewodnictwem ordynariusza.

²⁹ „WDP”, 1929, nr 11, s. 279-282.

³⁰ ADS, Akta osobiste, ks. Wiktora Jana Kamieńskiego, Lit. K, Dział I, Nr porz. 91, t. I. *Dekret nominacyjny*, k. 95.

sza lub – w razie jego nieobecności – pod przewodnictwem I lub II wikariusza generalnego. Co miesiąc zaś miała być zwoływana sesja administracyjna z udziałem wszystkich kierowników sekcji i referentów. Zgodnie z kan. KPK ostateczna decyzja we wszystkich rozpatrywanych sprawach należała do ordynariusza. Zadaniem pozostałych uczestników cotygodniowych spotkań było jedynie opiniowanie i proponowanie rozwiązań. To na zebraniach kurialnych podejmowano decyzje w sprawach obsady personalnej poszczególnych urzędów kościelnych. Omawiano na nich także wszelkie sprawy związane z administracją diecezji.

W 1938 r. w Kurii Diecezjalnej pracowało ogółem 26 osób, w tym 21 duchownych³¹.

Warto zaznaczyć, iż Kuria siedlecka korzystała z najnowszych zdobyczy ówczesnej techniki. Przykładowo, już w 1929 r. telefony posiadali biskup ordynariusz, biskup sufragan, kancelaria Kurii, kanclerz i skarbnik³².

Reasumując kancelaria Kurii Podlaskiej w okresie 1918-1939 działała sprawnie, już od chwili jej powołania. Mimo to biskup H. Przeździecki starał się cały czas reformować ją, aby pracownicy jeszcze szybciej załatwiali poszczególne sprawy. Po wnikliwej kwerendzie źródłowej można stwierdzić, iż biskup starał się sam kontrolować wszystkie posunięcia pracowników, jego odręczny podpis (a nie fascymile podpisu, które również posiadał) figuruje na większości wysyłanych pism. W aktach zachowały się także liczne brudnopisy z odręcznymi uwagami biskupa.

Summary

Podlasie Diocesan Curia Office in 1918-1939

Starting from the inception of reactivation of Podlasie Diocesan Office, an article presents efforts of Bishop Henryk Przeździecki to organize bureaucratic structure servicing the Diocesan Curia. The author discusses curial functions, people holding these functions and their powers, lists subordinate personnel. The above mentioned issues form the basis for creating a picture of document preparation and circulation starting from the office through particular curia sections. The author also draws a picture of office system of Podlasie Diocesan Curia and individual reforms which were being carried out throughout interwar period to improve the work of this institution.

³¹ Według protokołu kontroli dokonanej przez przedstawiciela Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy w Lublinie 30 IV 1938 r.

³² *Katalog duchowieństwa i parafii na rok 1930*, s. 17.

